

- Толстого», Каф. соц.-пед. наук, социологии и политологии; [авт.-сост.: Столповский Максим Васильевич]. – Тула: Изд-во ТГПУ, 2013. – 71 с.
5. ХАЛЫЦБАУР, У., Йеттингер, Э., Кнаузе, Б., Мозер, Р., Целлер, М. Event-менеджмент / пер. с нем. Т.Фоминой. – М.: Эксмо, 2007. – 384 с
6. [www. TEDTalks](http://www.TEDTalks) *Дети и Семья - Подкаст – Podtail* [visit14/10/2021].
7. [www. Event Tech Podcast - Endless Events | Listen Notes](http://www.EventTechPodcast) [visit14.10.2021].

INTERVENȚIA DE SPECIALITATE PENTRU COPII CU DIFICULTĂȚI DE RELAȚIONARE

SPECIALIZED INTERVENTION FOR CHILDREN WITH RELATIONSHIP DIFFICULTIES

CIOBANU Iana, drd.
Catedra psihologie generală, USM,

CIOBANU Iana, Phd student
General Psychology departement ,
Moldova State University

CZU 159.922.27

Rezumat

Cercetătorii în domeniu menționează că calitatea relațiilor timpurii lasă o amprentă asupra stilului relațional la altă perioadă de vârstă. Recomandările oferite specialiștilor în domeniu, cu privire la activitățile de intervenție psihologică, reunesc tehnici, metode, exerciții, instrumente etc. într-un program de intervenție psihologică.

Articolul prezintă etapele de sprijin specializat bazate pe obiectivele serviciului psihologic care oferă servicii de calitate în mediul educațional. De asemenea, este menționată și descrisă activitatea orientată pe principii, standarde etice și cadrul profesional. Variabilele evaluate în studiu au fost analizate din mai multe perspective. Pentru prima dată, tipul de atașament față de părinți și prieteni și tipul de relație în adolescență. Investigațiile sunt realizate pentru a identifica dacă există sau nu interdependență între variabile. Rezultatele atestă o corelație pozitivă între calitatea atașamentului și tipul acceptabil de interacțiune funcțională / socială dintre subiecții implicați în cercetare și ceilalți. Cercetările au arătat că dezvoltarea relațiilor și reducerea abandonului, influențează tipul de atașament, ci calitatea acestuia.

În experimentul formativ au participat 18 adolescenți care au participat la experimentul de constatare cu vârsta cuprinsă între 16 – 19 ani. Rezultatele obținute în urma ședințelor de psihoterapie integrativă au evidențiat că adolescenții din grupul experimental și-au dezvoltat aptitudini de interacțiune cu ceilalți, de soluționare a conflictelor, de reglare emoțională, de siguranță și comunicare eficientă. Rezultatele acestui studiu contribuie la o mai bună înțelegere a rolului pe care atașamentul îl are în formarea relațiilor cu ceilalți în perioada de vârstă precoce.

Cuvinte – cheie: atașament, adolescent, comunicare, încredere în sine, abandon, integrativ, siguranță, suport, intervenție.

Summary

Researchers in the field mention that the quality of early relationships leaves a mark on the relational style at another age. The recommendations offered to the specialists in the field, regarding the psychological intervention activities, bring together techniques, methods, exercises, tools, etc. in a psychological intervention program.

The article presents the stages of specialized support based on the objectives of the psychological service that provides quality services in the educational environment. The activity oriented on principles, ethical standards and the professional framework is also mentioned and described. The variables evaluated in the study were analyzed from several perspectives. For the first time, the type of attachment to parents and friends and the type of relationship in adolescence are investigated to identify whether or not there is interdependence between them. The results attest to a positive correlation between the quality of attachment and the acceptable functional / social type of interaction between the subjects involved in the research and the others. Research has shown that it promotes relationships and reduces abandonment, influencing not the type of attachment, but its quality.

The training experiment involved 18 adolescents who participated in the finding experiment aged 16-19 years. The results obtained from the integrative psychotherapy sessions showed that the adolescents in the experimental group developed skills of interaction with others, conflict resolution, emotional regulation, safety and effective communication. The results of this study contribute to a better understanding of the role that attachment has in forming relationships with others at an early age.

Keywords: *attachment, relationship, adolescent, communication, education, school psychologist, feeling of abandonment.*

Introducere

Ca o continuitate a carului de suport psihologic copiilor cu dificultăți de relaționare pentru adaptarea, socializarea și interacțiunea socială, în domeniul educației sunt implicați într-o etapă importantă în activitatea psihologului școlar și a celor din cadrul serviciului de asistență psihopedagogică - intervenția. Pentru o furnizare calitativă a serviciilor psihologice în mediul educațional, psihologul/specialistul trebuie să țină cont de principiile și standardele etice ale profesiei. Psihologul se implică în activități care promovează respectul față de ceilalți, față de intimitatea fiecăruia. Informarea beneficiarilor despre limitele confidențialității este valabilă atât pentru activitatea de evaluare, cât și pentru etapa de intervenție excepție de la regula confidențialității sunt situațiile în care: beneficiarul este capabil de a face rău cuiva sau propriei persoane; există suspecții de abuz asupra copilului; o altă persoană poate fi abuzată; există o citație, ordin, solicitare din partea organelor competente.

Intervenția/suportul psihologului, va fi planificată și desfășurată în baza rezultatelor psihodiagnosticului conform modelului multinivelar de intervenție psihologică. Categoriile de copii care necesită, în baza evaluării, o elaborare a planului personalizat de intervenție și implicarea în training-urile de dezvoltare personală și coping sunt cei cu deficit de atenție, randament școlar scăzut, demotivare școlară, chiul școlar, dificultăți în relaționare, comunicare,

cei cu tulburări de conduită /dispoziți/ anxioase/ mentale și copiii cu comportament adictiv etc.[1]

În mod invariabil, planificarea intervenției implică metode de intervenție integrativă etapizată (M. Priceputu, 2014):

- evaluarea inițială;
- informarea (strategiile de intervenție, cadrul);
- acordul de colaborare;
- evaluarea periodică (dinamica);
- finalizarea intervenției;
- post-evaluare;
- monitorizarea post-intervenție.

În crearea și cultivarea relației cu copilul, psihologii se bazează în mare parte pe experiența inițială cu acest copil și pe cercetările empirice asupra aspectelor care funcționează (resurse). Studiile indică faptul că alianța, empatia, consensul asupra obiectivelor și colaborarea sunt eficiente în mod stabil (Norcross, 2002). A realiza cea mai bună intervenție/suport, bazat pe dovezi, nu are niciun rezultat dacă copilul nu se simte conectat și nu participă din propria voință.

Planul de intervenție trebuie să fie specific cu privire la problemele, personalizat pentru a merge în întâmpinarea nevoilor și obiectivelor copilului. Planul trebuie să fie văzut ca un document dinamic care poate fi îmbunătățit pentru a scoate în evidență orice schimbare importantă a problemei, obiectului sau intervenției. Un aspect important a unui plan de intervenție este că ar trebui să fie construit pe măsura nevoilor și problemelor individuale. (Jongsma și Peterson, 1996, p.1).

Astfel, psihologii dezvoltă o alianță de lucru de la începutul activității preconizate. Există 5 faze de trasare a unui plan de intervenție:

1. ierarhizarea problemelor și stabilirea obiectivelor în mod colaborativ cu copilul;
2. definirea problemei împreună cu copilul și trasarea planului de depășire;
3. delimitarea obiectivelor pe termen lung care indică soluționarea problemei;
4. intervenția (strategia, tehnici, metode și adaptare conform particularităților de vârstă);
5. implementarea.

Definirea problemei (după colectarea informației relevante și recunoașterea percepțiilor individuale):	Planificare
- Ce anume trebuie să considere copilul și psihologul ca problemă/nevoie?	- Cum înfruntă împreună problema?
- Care sunt prioritățile?	- Care sunt obiectivele lor realiste și împărtășite?
- Care sunt persoanele cheie implicate?	- Negocierea unui acord scris.
- De ce au apărut probleme?	
Evaluarea și monitorizarea	Implementarea
- Până în ce punct au fost atinse obiectivele?	- Transformarea planului în acțiune;
- Întocmirea unei liste a obiectivelor atinse;	- Monitorizarea a ceea ce se realizează în realitate;
- Listarea tuturor lucrurilor relevante.	- Ținerea unor evidențe.

Psihologul școlar v-a lucra nemijlocit cu copilul și direct/indirect cu părinții/reprezentanții legali ai acestuia. De asemenea, vor oferi consultanță cadrelor didactice și altor specialiști ai echipei multidisciplinare.

Specificul obiectivelor planificate conform categoriei de vârstă:

10/11 – 14 ani (conform lui E. Erickson, stadiul de dezvoltare în vârsta preadolescență este competența/hărnicie versus inferioritate)

- abilități de comunicare eficientă, verbal și scris;
- abilitățile practice (de mânăuire a diverselor obiecte/aparate electrocasnice);
- abilități de explorare a mediului înconjurător;
- abilități sociale;
- abilități de cunoaștere și autocunoaștere etc.

14/15 – 18/19 ani (conform lui E. Erickson, stadiul de dezvoltare în vârsta adolescentă este identitatea de sine versus confuzia de rol)

- abilități de relaționare /interacțiune/comunicare;
- abilități de gestionare/planificare a timpului;
- abilitatea de dezvoltare a autonomiei/independenței;
- abilitatea de a se percepe ca o persoană consecventă, cu o identitate personală;
- abilități sociale;
- abilități practice;

- abilități de luare a deciziilor etc.[2]

Supportul educațional	<p>Psihologul școlar și cel din SAP se va implica la etapa de selectare a metodelor și tehnicilor psihologice sau psihopedagogice, astfel încât să corespundă necesităților identificate la copil la etapa de evaluare inițială.</p> <p>De asemenea organizează activități de informare a echipei multidisciplinare intrașcolare a cadrelor didactice referitor la modalitățile de suport și motivație a copiilor implicați în intervenție individuală/de grup.</p>
Managementul clasei	<p>Managementul clasei promovează posibilitatea de a participa activ în procesul de învățare, manifestare a competențelor de relaționare pozitivă și conexiune școlară – semeni.</p> <p>Psihologul va:</p> <ul style="list-style-type: none">- informa cadrele didactice despre modalitățile de stabilire a regulilor de grup și încurajare a progresului și efortului copiilor în acest sens;- contribuie la extinderea cunoștințelor cadrelor didactice despre crearea unui mediu favorabil pentru motivația cognitivă;- va oferi suport metodic în identificarea comportamentelor aplicabile practic pentru evitarea barierelor de comunicare profesor-elev, elev-elev;- oferi suport metodic cadrului didactic în identificarea modalităților de interacțiune a metodelor/strategiilor didactice cu necesitățile, interesele și atitudinile elevului etc.
Monitorizarea comportamentului elevului în cadrul instituției de învățământ	<p>Conform instrucțiunii privind evaluarea și dezvoltarea comportamentului elevilor din învățământul primar și secundar general, aprobat de Ministerul Educației prin ord. Nr. 1090 din 29.12.2016, cadrele didactice vor completa grila de evaluare a comportamentului elevului. Rolul psihologului la această etapă este de a ajuta cadrele didactice să identifice comportamentele specifice.</p>
Dezvoltarea competențelor emoționale și sociale	<p>Activitățile pot fi realizate de cadrele didactice/diriginte în colaborare cu psihologul școlar. Acesta va urmări realizarea următoarelor obiective:</p> <ul style="list-style-type: none">- să exerseze tehnici de gestionare a emoțiilor;

	<ul style="list-style-type: none"> - să facă cunoștință și să identifice emoțiile, comportamentele, stările celorlalți; - să dezvolte capacități de stabilire și menținere a relațiilor de prietenie; - să dezvolte capacitatea de a identifica situațiile de risc etc.
Consolidarea parteneriatului școală-copil-părinte	Specialiștii vor realiza ședințe de consiliere pentru părinții elevilor sau ședințe pentru colectivul de părinți cu scopul promovării educației eficiente și informarea privind particularitățile de vârstă ale copiilor. Psihologul va realiza activități de îmbunătățire a climatului psihologic între cadrele didactice.

Pentru rezultate eficiente în diminuarea dificultăților de relaționare, comportament, personalitate sunt necesare obiective punctate cu copilul implicat în activitate. Model pot servi obiectivele elaborate în experimentul formativ prezentat în articol.

În continuare ne vom referi la intervenția psihologică pe care am realizat-o. În training au fost incluși 18 adolescenți cu vârsta cuprinsă între 16 –19 ani. Grupurile au fost omogene, a câte 9 subiecți în grupul de control și în grupul experimental. Pentru grupul experimental au fost selectați adolescenți din diferite instituții, care manifestau un nivel scăzut de dezvoltare a încrederii, probleme de comunicare și relaționare cu mediul.

Cadrul a presupus frecvență de trei ori pe săptămână, în decurs de trei luni, astfel numărul total a constituit 34 de activități. Durata unei activități a oscilat de la 1,5 până la 3 ore.

Astfel, am elaborat și implementat un program de intervenție psihologică realizând următoarele obiectivele:

Tabelul 1. Obiectivele specifice ale programului de intervenție psihologică:

Nr.	Blocul	Obiectivele
1.	Intercunoașterea/ autocunoașterea	<ul style="list-style-type: none"> - dezvoltarea capacității de autoprezentare; - dezvoltarea unității și coeziunii grupului; - psihoeducație („autoapreciere”, „autocunoaștere”); - stimularea comportamentelor de intercunoaștere; - -încurajarea spre autoexplorare, autocunoaștere, autoanaliză; - stimularea cunoașterii de sine; - stimularea dezvoltării exprimării verbale/nonverbale în

		<p>diferite contexte;</p> <ul style="list-style-type: none"> - - dezvoltarea capacității de a împărtăși experiențele personale.
2.	Recunoașterea și gestionarea emoțiilor	<ul style="list-style-type: none"> - -recunoașterea tipului de însărcinare emoțională cu care vine fiecare trăire (pozitivă/negativă); - dezvoltarea interesului de cunoaștere a celorlalți; - identificarea și recunoașterea emoțiilor de bază; - identificarea modului de interacțiune cu ceilalți-pasiv, agresiv, asertiv (în situații de negociere, argumentare, prezentarea unui conținut în fața altor persoane); - -creșterea pragului de rezistență la frustrare.
3.	Formarea încrederii în sine	<ul style="list-style-type: none"> - -psihoeucația (încrederea în sine); - -stabilirea modului de determinare a priorităților în realizarea scopurilor; - -ierarhizarea/planul de realizare a valorilor personale; - -identificarea barierelor în realizarea scopurilor și orientarea spre înlăturarea lor; - -dezvoltarea creativității sociale; - -definirea modurilor eficiente de manifestare a propriilor dorințe și sentimente cu alții.
4.	Dezvoltarea competențelor de comunicare	<ul style="list-style-type: none"> - -identificarea stilurilor comportamentale și de comunicare; - -adoptarea empatiei; - -training-ul asertivității; - -identificarea comportamentului agresiv, submisiv și cum ajungem la asertivitate; - -formarea competențelor de comunicare cu rezultatele dorite; - -vor primi și vor oferi feedback constructiv.
5.	Gestionarea conflictelor	<ul style="list-style-type: none"> - -psihoeucație (conflictologia); - -analiza diferențelor conflictelor funcționale/disfuncționale; - -aprecierea propriei poziții în situații de conflict;

		- -studiu de caz- strategii de soluționare a conflictelor;
6.	Sporirea sentimentului de siguranță	- -autoreglarea; - -centrare și ancorare; - -formarea scutului de protecție; - -explorarea declanșatorilor multinivelari proprii și ai celorlalți.

În continuare ne vom referi la Programul de intervenție psihologică care are o structură metodologică și corespunde, pas cu pas (v. Fig.1):



Figura. 1. Repartizarea blocurilor programului de intervenție psihologică.

Material și metode. Pentru a estima efectul produs asupra lotului experimental prin intermediul Programului de intervenție psihologică de dezvoltare siguranței de sine, capacităților de comunicare și relaționare, implementat în ultima etapă a cercetării, am retestat subiecții din grupul experimental și grupul de control, aplicând:

1. „Inventarul Atașamentului pentru Părinți și Prieteni” (Armsden & Greenberg -IPPA);
2. „Inventarul Problemelor Interpersonale (Horowitz, Alden, Wiggins și Pincus).

Investigarea datelor obținute de adolescenții a fost realizată în următoarele 2 direcții:

1) compararea și evidențierea diferențelor obținute dintre adolescenții grupului experimental/retest (GE) și adolescenții grupului control (GC);

2) în scopul evaluării eficacității modelului de intervenție psihologică integrativă vom compara rezultatele obținute de adolescenții grupului experimental/test și adolescenții grupului experimental/retest.

Rezultate și discuții. În continuare vom prezenta grafic (Fig.2) valorile medii pentru variabilele Inventarului Atașamentului față de Părinți și Prieteni.

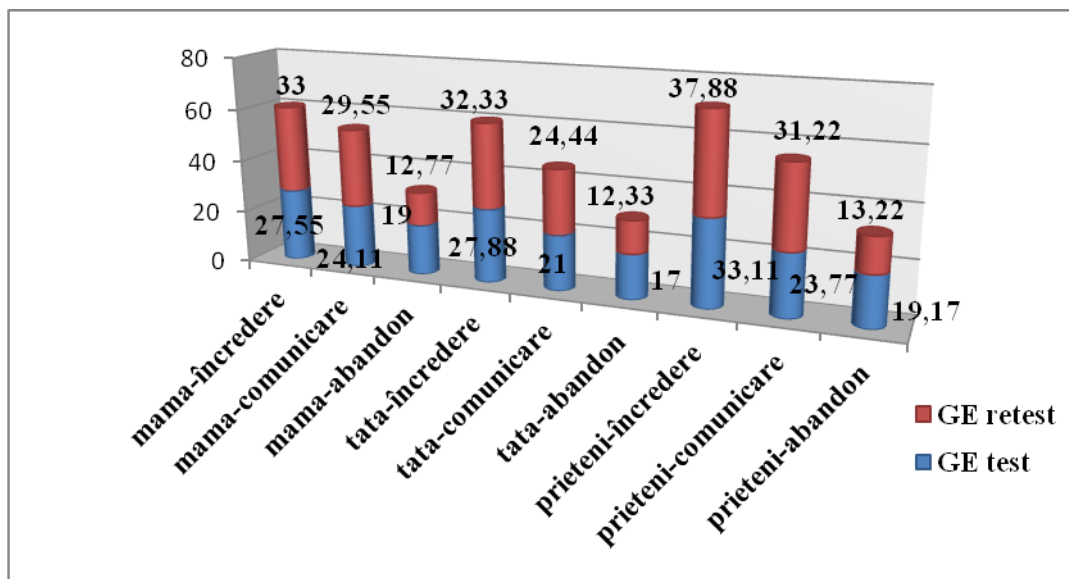


Figura. 2. Valorile medii comparative conform Inventarului Atașamentului față de Părinți și Prieteni la GE test/retest

Analiza datelor, conform Inventarului de Atașament față de părinți și Prieteni, a evidențiat schimbări evidente și substanțiale, survenite pentru toate scalele inventarului fiind următoare: „Mama/Încredere” ($t=12,250$ la $p=0,0001$); „Mama/Comunicare” ($t=9,022$ la $p=0,0001$); „Tata/Încredere” ($t=-4,634$ la $p=0,002$); „Tata/Comunicare” ($t=-4,727$ la $p=0,001$); „Prieteni/Încredere” ($t=8,020$ la $p=0,001$); „Prieteni/Comunicare” ($t=-9,499$ la $p=0,0001$). Datele statistice obținute și prezentate, denotă sporirea nivelului încrederii și comunicării cu mama, cu tata și prietenii. Respectiv, a survenit o modificare pozitivă a percepției calității atașamentului al subiecților (GE) în raport cu părinții și prietenii. Astfel, putem concluziona despre îmbunătățirea relațiilor interpersonale cu ceilalți al adolescenților implicați în experimentul formativ.

S-a evidențiat o descreștere a datelor pentru scalele/dimensiunile: Mama/Sentimental abandonului ($t=7,756$ la $p=0,0001$), Tata/Sentimental abandonului ($t=4,667$ la $p=0,0002$) și Prieteni/Sentimental abandonului ($t=8,365$ la $p=0,0001$). Această scădere este asociată cu siguranța față de ceilalți.

Pentru a examina măsura în care variabilele (sentimentului de abandon și tata) pentru adolescenți din GE, sunt puse în evidență de analiza statistică, am analizat coeficienții de corelație după T- Students, care indică valori semnificative ($t=-3,662$, $p=0,002$). În ceea ce privește variabilele (sentimentului de abandon și prieteni) de asemenea rezultatele statistice sunt semnificative ($t=-2,990$, $p=0,009$) la GE. Astfel, concluzionăm despre influența benefică a Programului de intervenție psihologică asupra relaționării încrezătoare cu ceilalți al adolescenților din GE.

Așa cum poate fi observat (v. Fig. 2) la GE test/retest la dimensiunile (comunicare/prieteni) un nivel crescut (23,77 un. medii la 31,22 un. medii), putem asocia, atât cu nivel sporit calității percepției atașamentului față de prieteni, cât și cu o siguranță în relaționare cu prietenii, bazată pe capacități dezvoltate de comunicare. Drept dovadă a constatărilor calitative, vin să ne confirme valorile coeficienților de corelație, în baza T-Students, care indică diferențe semnificative dintre rezultatele GC/retest și GE/retest ($p=0,040$, $t=2,239$).

Prezentarea grafică (v. Fig. 3) a rezultatelor experimentale, obținute indică deosebiri între rezultatele medii ce exprimă calitatea percepției atașamentului față de părinți și prieteni în GC/retest și GE/retest.

Pentru a analiza măsura în care comunicarea cu prietenii a adolescenților din GE s-a modificat după participarea în cadrul training-ului, am efectuat o analiză a scorurilor valorilor medii: GC - 24,44 unități medii și GE – 31,22 unități medii.

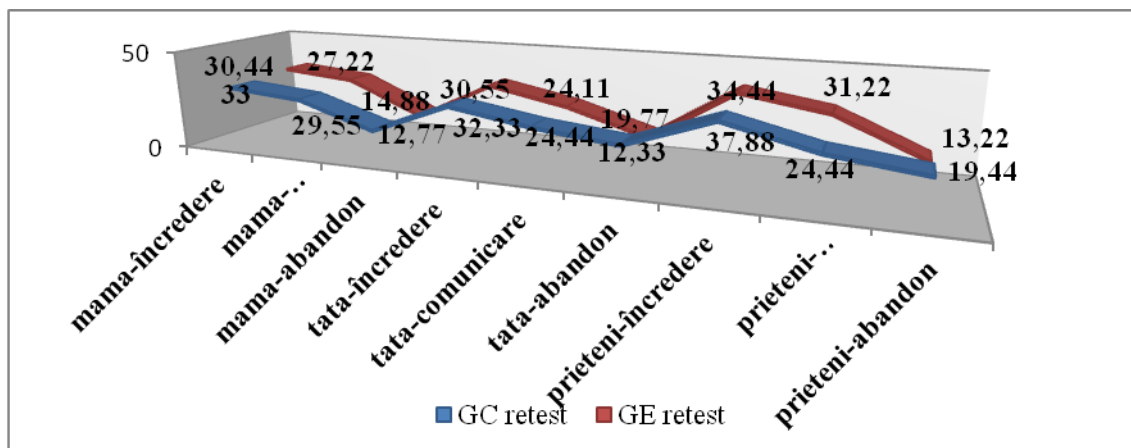


Figura. 3. Valorile medii comparative conform Inventarului Atașamentului față de Părinți și Prieteni la GE și GC

Rezultatele mediilor obținute de adolescenții din cele două grupuri sunt următoarele: scala „Tata” la dimensiunea „Sentimentul abandonului” - GC – 24,11 unități medii și GE/retest – 12,33 unități medii. Cu scopul determinării diferențelor statistice a fost aplicat T- Students, care a evidențiat diferențe statistice semnificative ($t=-3,662$, $p=0,002$) pentru GC. La scala „Prietenii” pentru dimensiunea „Sentimental abandonului” de asemenea rezultatele statistice sunt mai semnificative la GE (13,22 un. medii), decât cel de GC (19,44 un. medii), $t=-2,990$, $p=0,009$. Nivel scăzut pentru dimensiunea „Sentimentul de abandon” au manifestat adolescenții (GE) care au urmat programul de intervenție.

Analizând rezultatele la dimensiunea „Comunicare” cu prietenii a adolescenților din GC am observat valori medii mai scăzute în comparație cu rezultatele la GE: GC - 24,44 unități medii și GE – 31,22 unități medii. Aceste rezultate ne permit să concluzionăm că, adolescenții

din GE/retest, spre deosebire de semenii lor din GC, manifestă un sentiment al abandonului mai scăzut, care îi predispune spre o comunicare eficientă și deschisă cu prietenii. Aceste concluzii sunt confirmate și de T- Students, ce indică diferențe semnificative între rezultatele GC și GE/retest ($p=0,040$, $t=2,239$), cu scoruri mai mici pentru adolescenții din GC/retest.

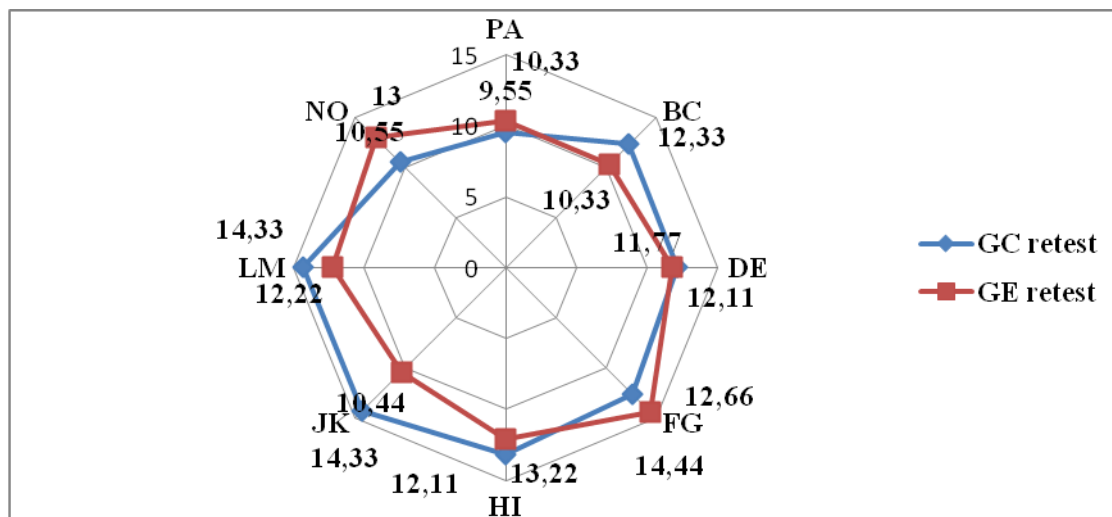


Figura. 4. Valorile medii comparative conform Inventarului Problemelor Interpersonale la GC și GE

Expunerea grafică (v. Fig. 4) a datelor comparative conform Inventarului Relațiilor Interpersonale indică o creștere ușoară a valorilor medii test/retest la GE, la 5 scale din cele 8 propuse de autorii Inventarului.

Analiza valorilor pentru scala „PA” ($t=2,982$ la $p=0,018$), evidențiază nivelul scăzut la tipul de relaționare „autocratic/dominant”, respectiv scade din intensitate tendința de a controla, ceartă, critica, schimba și influența pe ceilalți. Adolescenții din grupul experimental manifestă în relații cu ceilalți: cooperare, străduindu-se să evite conflictele, siguri de sine și ceilalți, despre acest fapt ne vorbesc valorile medii la scala „BC” (GE test – 13,5 un. medii și retest – 10,3 un. medii), confirmându-se acest fapt și statistic ($t=4,794$ la $p=0,001$).

Diferențele statistice semnificative obținute ($t=3,079$ la $p=0,015$) pentru scala „FG”, denotă o siguranță de sine și ceilalți, care este un suport în depășirea dificultăților de comunicare și neîncredere în ceilalți, prin însușirea capacităților de toleranță, empatie și gestionare a conflictelor.

La prelucrarea statistică a datelor obținute prin aplicarea testului T-Student, au fost obținute diferențe statistic semnificative la $p=0,043$. Respectiv, sunt evidențiate rezultate mai mici pentru adolescenții din GE în retestare, la scala „HI” ($t=2,401$), care denotă nivel scăzut al

încrederii în sine și submisivitate. Acestor adolescenți le este caracteristic autocontrol emoțional, sociabilitate și comportament sigur și optimist.

Remarcăm faptul că, programul formativ, orientat la dezvoltarea încrederii în sine, comunicării și siguranței joacă un rol pozitiv asupra dezvoltării personale a adolescenților implicați în experimentului formativ. Subiecții din grupul experimental au înregistrat următoarele valori medii: test/retest (GE test – 14,7 un. medii și retest – 10,4 un. medii), dezvoltând comportament sigur de sine, manifestând emoțiile trăite situațional, ceea ce nu exprimau mai devreme. Informația este confirmată și statistic ($t=2,907$ la $p=0,020$).

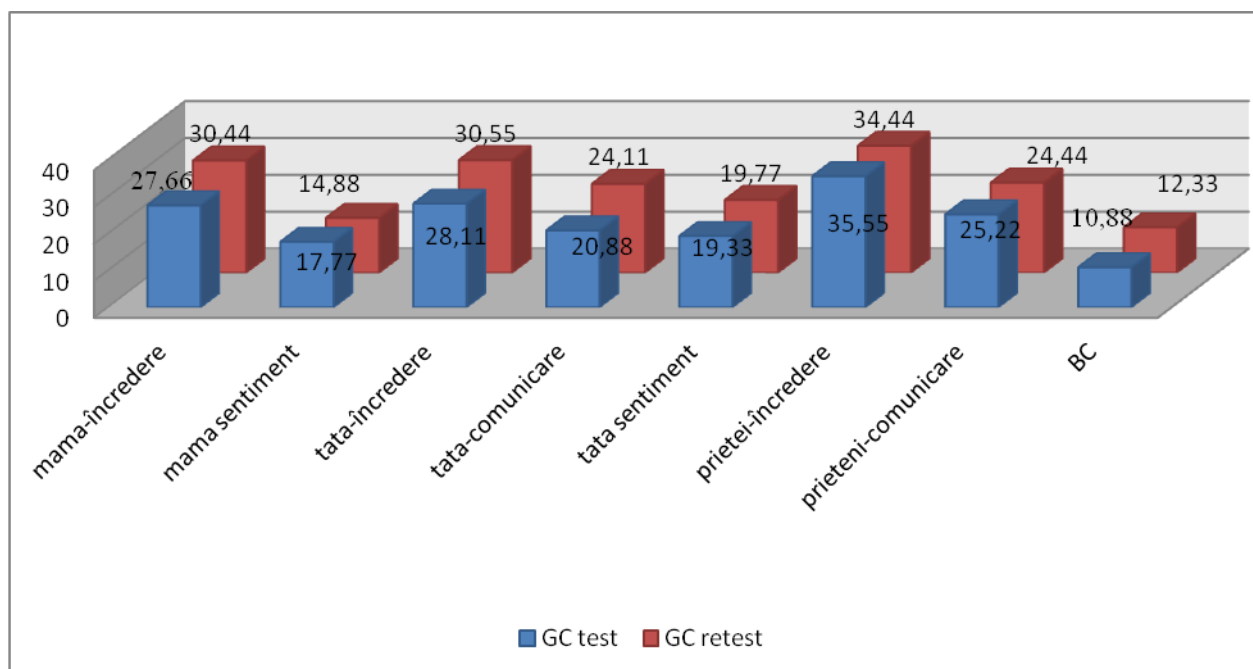


Figura. 5. Valorile medii comparative conform Inventarului de Atașament față de Părinți și Prieteni și Inventarului Problemelor Interpersonale la GC test/retest

În diagrama de mai sus sunt prezentate rezultatele statistice pentru cele două inventare aplicate repetat grupului de control. În pofida faptului că subiecții din GC nu au trecut prin activitatea de training, aceștia înregistrează unele schimbări și din punct de vedere statistic. Putem observa valori medii mărite pentru subiecții GC la scala „Mama/Încredere” ($t=-6,402$ la $p=0,0001$), scala „Tata/Încredere” ($t=4,214$ la $p=0,003$), scala „Tata/Comunicare” ($t=-5,889$ la $p=0,0001$) și scala „BC” (certăreț/concurent) ($t=4,274$ la $p=0,003$). Valori medii scăzute se înregistrează la scala „Mama/Sentimentul abandonului” ($t=6,353$ la $p=0,001$), scala „Tata/Sentimentul abandonului” ($t=4,667$ la $p=0,002$), scala „Prieteni/Încredere” ($t=3,162$ la $p=0,013$) și scala „Prieteni/Comunicare” ($t=3,500$ la $p=0,008$).

Pentru argumentarea rezultatelor semnificative obținute la lotul de control (v. Fig. 5.), ne putem baza pe studiile teoretice care explică că, procesele de formare și integrare se

realizează prin intermediul unor experiențe sociale precum: dialogul, transmiterea cunoștințelor, discuțiile și alte forme de relaționare umană [5]. Dar adolescenții sunt angajați în căutarea unei structuri care conține un set de exerciții și standarde verosimile și tangibile, cu sensuri multiple și consistențe pentru ei. Prin intermediul acestui set – program construit, tinerii pot deveni participanți constructivi la autocunoaștere, la cunoașterea lumii lor sociale, înțelegând cine sunt și cine pot deveni pornind de aici [4].

Concluzii: Cercetarea a demonstrat, că dezvoltând și descoperind resursele personale, adolescenții fac față provocărilor cotidiene depășindu-le mai ușor și construind relații interpersonale pozitive, care le induc o stare de bine. Implementând Programul de intervenție psihologică am conchis că adolescenții din grupul formativ relaționează **mai eficient** cu ceilalți comparativ, cu adolescenții din grupul de control, care au rămas să fie rezervați, retrași și lipsiți de inițiativă. În **relații interpersonale** adolescenții din GE au devenit mai siguri și comunicabili.

Bibliografie

1. CIOBANU, I., DREGLEA, D., ȚURCAN, A. Recomandări în lucrul cu copiii sub vârsta răspunderii penale și cei în conflict cu legea. Chișinău 2018, 47 p. ISBN 978-9975-56-516-5.
2. PĂNIȘOARĂ, G., SĂLĂVĂSTRU, D., MITROFAN, L. *Copilăria și adolescența. Provocări actuale în psihologia educației și dezvoltării*. Editura Polirom, 2016. ISBN 978-973-46-6089-6.
3. PRICEPUTU, M. A. *Strategii în psihoterapia integrativă*. București: Editura IRPI, 2012. 43 p. ISBN 978-606-94427-1-5.
4. WALLIN, D. J. *Atașamentul în psihoterapie*. București: Editura Trei, 2010. 457 p. ISBN 978-973-707-997-8